

2000-talets friluftspolitik – från ord till handling

Dokumentation av tankesmedjan i Vålådalen 2006

RAPPORT 5559 • MAJ 2006



Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: CM-Gruppen, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/bohandeln

Friluftsrådets kansli, Naturvårdsverket

Tel: 08-698 10 00, fax 08-698 16 62

E-post: natur@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, SE-106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se/friluftsradet

© Naturvårdsverket 2006

ISBN: 91-620-5559-3.pdf

Layout: IdéoLuck AB (#60427)

Text: Maria Kvarnbäck

Foto: Joel Norlin (om ej annat anges)

Elektronisk publikation

Innehåll

”Slagläge för friluftslivet”	2
Per Nilsson, Friluftsrådets ordförande, om friluftslivets frågor i politik och praktik.	
Friluftsliv, besöksnäring och Åre kommun	4
Elsa Danielsson, kommunalråd i Åre kommun.	
Återkoppling från tidigare tankesmedjor:	5
– En gemensam naturportal	
– Friluftsliv i skolans läroplan	
– Möten med invandrarorganisationer	
– Mer forskning om friluftsliv	
Ungdomstrender och friluftsliv	12
Thérèse Johnsson, kommunikationsbyrån Dist.	
Projekt på gång med stöd från Friluftsrådet	14
Axplock från minimässan (utställning med projekt som beviljats anslag från Friluftsrådet).	
Friluftslivet och Sveriges kommuner	18
Reigun Thune Hedström, Sveriges kommuner och landsting, om kommunala planerings- och beslutsprocesser och friluftslivets roll.	
Med friluftslivet i frontlinjen – exempel Örnsköldsvik.....	20
Bo Edman och Sofia Lund, Örnsköldsviks kommun, om kommunens arbete med naturmiljöns och friluftslivets värden för att stärka kommunens varumärke.	
Så kan vi bidra till friluftslivets utveckling i kommunerna!	23
Framtidsverkstad om friluftslivet och kommunerna. Gruppdiskussioner i ”open-space” och gemensamt avstamp för framtiden.	
Friluftsrådets ledamöter	28
Bilaga 1 Friluftsrådets mandat och arbetsuppgifter	30
Bilaga 2 Program.....	31
Bilaga 3 Deltagarlista.....	32

Ordföranden har ordet:

”Slagläge för friluftslivet”

Friluftsrådets ordförande Per Nilsson spände bågen för tankesmedjan 2006 genom att delge deltagarna sin övertygelse om att det i flera avseenden, både i politik och praktik, just nu är öppna dörrar för friluftslivet.

– Det är slagläge för friluftslivet, konstaterade ordföranden.



Per Nilsson,
Friluftsrådets ordförande

– Det är viktigt att friluftslivet tar plats i samhällsbygget, det är också möjligt att göra det nu, påpekade Per Nilsson. Vi ser just nu ett genombrott för en fråga som legat i pipeline i många år. Min förhoppning är att vi de närmaste åren kan förflytta våra frågor väsentligt framåt.

Grund för ansatsen hämtade föredragshållaren ur de samband och trender som idag vinner allt starkare gehör i samhället; kopplingen mellan folkhälsa och friluftsliv liksom den politiska viljan att knyta friluftslivet till satsningar på naturvård. Friluftsliv har också blivit en livsstilsfråga och en viktig faktor i arbetet för att ge människor en kvalitativ fritid. Många kommuner prioriterar idag friluftslivet som en del i arbetet för att skapa attraktiva bo- och livsmiljöer.

– Sammantaget en utveckling som på ett positivt sätt breddar både ansvar och intresset för friluftslivet, sade Per Nilsson.

Betydelsefullt tillskott

Pågående kraftsamling vid myndigheter liksom inom forskningen är andra tecken som enligt Per Nilsson pekar på möjligheter för friluftslivet. Att statsstödet som fördelas av Friluftsrådet till friluftslivets organisationer ökat från 15 till 25 miljoner kronor är betydelsefullt.

– I skolans värld skapar den nya paragrafen i skollagen (från 2003) om daglig fysisk aktivitet i skolan nya möjligheter. Inom högskolan erbjuds idag nya utbildningar med koppling till friluftslivet, idrott och turism. På forskningsfronten pågår arbete med såväl strategier som program och forskarskola för att forskningsanknyta utvecklingen på friluftslivets område.

Genomslag i politiken

Tankesmedjans deltagare fick också en bakgrund till vad som hänt på den politiska arenan där regeringens skrivelse om en samlad naturvårdspolitik (2001/2002) beskrevs som en viktig grund ur flera aspekter.

– Inte minst för att den tydliggjorde den politiska ambitionen att utveckla friluftslivet. Flera departement fick uppdrag som griper in på friluftslivets område, något som har varit viktigt för genomslaget, konstaterade ordföranden.

De lokala naturvårdsbidragen med rötter i satsningen har kommit friluftslivet till del. Naturvårdsverkets förstärkta ansvar för friluftslivet, beslutet att inrätta Friluftsrådet 2003, liksom forskningspropositionen där friluftslivet för första gången är framlyft, sågs som andra viktiga åtgärder som gynnat friluftslivet under 2000-talet.



Ett 70-tal representanter för Friluftssverige deltog i tankesmedjan.

Vägen vidare

Friluftsrådet ska fortsätta att vara spindeln i nätet i arbetet för ett rikt friluftsliv för alla. Per Nilsson pekade ut fyra målområden att ta sikte på:

Skolan. Fortsatt metodutveckling för att nå ut i skolan och till utbildningsinstanser.

Forskning. Uppföljning av forskning och forskningsanknytning av utvecklingen på friluftslivets område.

Kommunen. Via delaktighet i planering och handläggning av ärenden skapa förutsättningar för friluftslivet.

Kommunikation. Fortsatt samverkan och fortsatta insatser för att skapa mötesplatser och förutsättningar för nätverksbygge för friluftslivets organisationer.

Friluftsrådets vision:

Allas tillgång och lust till ett rikt friluftsliv

Motiv: Det skapar friskare människor med ökad naturförståelse.

Friluftslivet är viktigt för att främja känslan för naturen.

Friluftsrådets huvuduppgifter:

1. Framhäva friluftslivets betydelse.
2. Skapa goda förutsättningar för friluftsliv.
3. Stimulera människors lust att utöva friluftsliv.
4. Fördela statsbidrag till friluftslivets organisationer.

Friluftsliv, besöksnäring och Åre kommun

Med en snabb exposé över utvecklingen i värdkommunen Åre gav kommunstyrelsens ordförande Elsa Danielsson en bild av friluftslivet som grund för snabbt växande näringar av olika slag.



Elsa Danielsson,
kommunalråd i Åre kommun

Elsa Danielsson inledde med statistik för Jämtlands län och konstaterade att trots att länet motsvarar 12 procent av Sveriges yta finns här endast 1,5 procent av landets befolkning.

– Så vi har gott om plats för nya medborgare, påpekade kommunföreträdaren. Ytor konstaterades även finnas för friluftsliv och turism. Enligt Elsa Danielsson är endast 0,7 procent av Åre kommuns yta bebodd.

Åre som motor

Turismen har en lång historia i Åre kommun, en kommun där besöksnäringen idag spelar en viktig roll. En näring med basen i fjällvärldens möjligheter att erbjuda rekreation och upplevelser.

Utvecklingen i skidmetropolen Åre beskrevs som en motor för hela kommunen och skäl till att man idag har en positiv befolkningsutveckling, låg arbetslöshet och god tillväxt i fråga om nyföretagande. Åre blev 2005 utsedd till årets tillväxtkommun.

– Turismen omsätter 1,6 miljarder kronor per år och sysselsätter cirka 35 procent av alla yrkesverksamma kommunmedborgare, förtydligade Elsa Danielsson som även lyfte fram indirekta näringseffekter av turismens tillväxt. Med hotell och aktivitetsinriktad turism följer även näringslivsutveckling i form av etablering av ”out-door-företag” och facktidningar med inriktning på äventyr, natur och friluftsliv.

Från kommunens sida handlar det om att stötta utvecklingen, bland annat genom utbyggnad av infrastruktur och service.

– Vi bygger lägenheter, tar fram kommunala tomter, bygger förskolor och reningsverk förklarade Danielsson som också kunde informera deltagarna om att i Åre idag byggs något så ovanligt som en ny järnvägsstation. Samtliga närvarande hälsades avslutningsvis välkomna till Åre kommuns egen urladdning 2007, alpina VM 3-18 februari.

Återkoppling från tidigare tankesmedjor

I samband med 2005 års tankesmedja beslutades att särskilt fokusera på fyra uppgifter; naturportal, friluftslivet och skolan, invandrare och friluftsliv samt forskning. Ett år senare var det nu dags för avrapporteringen ämne för ämne med efterföljande gruppdiskussioner.

Tankesmedjans första dag samlade kunskap och erfarenheter från tidigare tankesmedjor. Ett handfast resultat av tidigare tankesmedjor visades upp; förslaget till ny kursplan för friluftsliv i skolan. Flera föredrag och utställningar på den ”minimässa” som ordnades visade på en rad andra fullföljda tankegångar, nätverksbyggen och pågående projekt, alla med anknytning till tidigare års prioriteringar och idéarbete.

1. En gemensam naturportal

– Förstudie klar, utveckling av portalen ges ökad prioritet under 2006.

Per Wallsten, chef för Naturvårdsverkets enhet för friluftsliv och fysisk planering samt Gunnar Nordanstig från Skogsstyrelsens miljöenhet, Jönköping, redogjorde för de mål och riktlinjer som gäller för arbetet med en gemensam naturportal.



Per Wallsten,
Naturvårdsverket



Gunnar Nordanstig,
Skogsstyrelsen

– Det ska vara den bästa ingången på internet för att uppleva svensk natur och beskriva både naturområden och aktiviteter, förklarade Per Wallsten.

Stort intresse

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen är båda ”projektägare”, en rad andra parter är dock med i diskussionen, bland annat Sveaskog. FRISAM kan adjungeras till styrgruppen.

En förstudie som bland annat anger organisatoriska möjligheter för upplägg och drift av portalen har tagits fram. Arbeta pågår nu vid både Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen för att hitta former för hur frågan ska drivas vidare. En knäckfråga är gränsdragningarna mellan kommersiella och icke-kommersiella medaktörer.

– Vi kan konstatera att det finns stort intresse och stora förväntningar på portalen, sade Per Wallsten som liksom Gunnar Nordanstig framhöll att portalen är viktig som kanal till ”den breda allmänheten”.

Arbetet med naturportalen ska prioriteras under 2006. Delar av portalen kan förhoppningsvis finnas klara till 2007.

Kontakter: Skogsstyrelsen: Patrik André, Naturvårdsverket: Eva Stighäll

Hur går vi vidare och vem tar ansvar? Förslag från grupparbeten:

En rad aktörer anger att frågan är viktig. Friluftsrådet riktar ett fortsatt ansvar mot Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen för att fortsätta arbetet mot en fungerande portal.

2. Friluftsliv i skolans läroplan

– **Samarbete mellan forskning, lärarhögskolan, myndigheter och stiftelser har resulterat i ett förslag till ny kursplan för ämnet friluftsliv. För arbetet svarar Lärarhögskolan i Stockholm, NCFE, Folkhälsoinstitutet och stiftelsen Håll Sverige rent.**

Johan Tranquist från Nationellt centrum för främjande av fysisk aktivitet hos barn och ungdom (NCFE) redogjorde för vad läroplanen anger i fråga om friluftsliv i skolan och hur friluftslivet bedrivs i Sveriges skolor. Tranquist betonade möjligheterna att främja fysisk aktivitet genom friluftsliv med målet att skapa ett livslångt intresse för friluftsliv och fysisk aktivitet hos eleverna.



Johan Tranquist, NCFE. Charlotta Bürger Bäckström, Lärarhögskolan

Skolan fast i bollspel

På nationell nivå pågår just nu ett arbete med en ny läroplan för grundskolan där bland annat kursplaner och kunskapsmål för olika ämnen tas fram. Förhoppningar uttrycktes om att friluftslivet ges utrymme i det arbetet.

I den nu gällande läroplanen från 1994 ges utrymme för friluftsliv på schemat, inom ramen för ämnet idrott och hälsa. Fysisk aktivitet utan krav på tävling och prestation betonas i tillämpningen av ämnet. Samtidigt har de tidigare friluftsdagarna utgått, något som resulterat i stora variationer i hur ämnet idrott och hälsa tillämpas i skolorna. Och en utveckling som inte gynnat friluftslivet i skolan.

– En undersökning visar att skolorna fortsatt är kvar i bollspel, sade Tranquist. 30 procent av tiden för idrott och hälsa läggs på bollspel. Dans, gymnastik och friidrott kommer därefter på drygt 10 procent. Endast 9 procent av tiden läggs på friluftsliv som fortfarande har en marginell ställning relativt andra ämnen.

– Det paradigmskifte som läroplanen ville åstadkomma till förmån för prestationsfri utevaro har inte uppnåtts, summerade Tranquist.

Mot ett aktivt ämne

Förhoppningen är nu att kunna bidra till en ändring på området. Via samverkan mellan NCFE, Lärarhögskolan, Folkhälsorådet och Håll Sverige rent har ett förslag till kursplan för ämnet friluftsliv tagits fram. Ett verktyg i arbetet för att definiera friluftsliv i skolans läroplan och stärka dess ställning som ett aktivt ämne med egna kunskapsmål.

Charlotta Bürger Bäckström, universitetsadjunkt i idrott vid Lärarhögskolan i Stockholm berättade om innehållet i förslaget till ny kursplan.

– Kursplanen ska göra friluftslivet tydligare i skolans värld med målet att utbilda både natursäkra elever och pedagoger, sade Charlotta Bürger Bäckström och fortsatte:

– Friluftsliv på schemat ger möjligheter till ett rikt friluftsliv även för de som inte har förmånen att gå i en naturskola eller har kunniga pedagoger som tar ut eleverna i naturen.

Natursäkra individer

Det övergripande målet med undervisning i natur och friluftsliv är att eleverna ska bli natursäkra och naturmedvetna.

– Man ska förstå människans roll i naturen, kunna se och iakttä naturen och känna trygghet och trivsel i naturen, sade Charlotta Bürger Bäckström. För det krävs att vi förstår hur vi påverkar naturen, att vi förstår sammanhang i naturen och att vi har roligt.

Naturmiljön gynnas av en natursäker individ, men en natursäker individ får också mycket tillbaks, konstaterade föredragshållaren. Hit hör nya intryck och möjligheter och kunskap om nya aktiviteter. Alla sinnen aktiveras och eleven får en bra kroppsuppfattning.

Förslag till kunskapsmål för ämnet friluftsliv (åk 5)

Eleven ska kunna:

- Vistas tillsammans i naturen på ett säkert och ändamålsenligt sätt i förhållande till miljön och årstiden.
- Klä sig rätt i förhållande till årstiden och aktiviteten.
- Tillämpa allemansrätten.
- Känna till och hitta till naturområde i närmiljön med hjälp av karta.
- Tillaga något ätbart på lämplig utrustning i naturen.
- Känna till och kunna namnet på några vanligt förekommande växter, djur och andra organismer i närmiljön samt börja förstå det ekologiska kretsloppet.
- Tillsammans förflytta sig själv och sin packning till forts för att komma till naturen i närmiljön.
- Känna till naturens historia i närmiljön.

Hur går vi vidare och vem tar ansvar? Förslag från grupparbeten:

Friluftsrådet har antagit förslaget till ny kursplan för ämnet Friluftsliv. Skolverket samt Myndigheten för skolutveckling ska uppvaktas i frågan. Mål: att verka för förändringar i läroplan och lokala kursplaner. Utmaning: Motivera och engagera pedagogisk personal för att få "natursäkra lärare". Uppsökande naturskoleverksamhet kan bidra.

Ansvar: **Friluftsrådet**, **Frisam** och **lärarutbildare**. **Naturvårdsverket** har ett ansvar för att ta fram ytterligare förslag på hur frågan om friluftsliv i skolan kan utvecklas.

NCOFF efterlyser inspel till en blivande "katalog" över utbildningar och kurser för pedagoger med koppling till friluftsliv.

Kontakt: thomas.malmsten@adm.oru.se

3. Möten med invandrarorganisationer

– Metodutveckling pågår, studie visar på behovet av nytänkande.



Zahara Bayati, Friluftsrådet

Zahra Bayati, ledamot i Friluftsrådet, inledde med en historia ur verkliga livet. En historia som vände på perspektiven i fråga om invandrares intresse och förmåga att idka friluftsliv.

Deltagarna fick i ord och bild träffa både svenska ungdomar och ungdomar med utländsk bakgrund. Utgångspunkten var dock att det var ungdomarna med utländsk bakgrund som hade mest erfarenhet av friluftsliv på grund av sina föräldrars intresse i det tidigare hemlandet Iran. Historiens svenska ungdomar var tvärtom ointresserade av friluftsliv och den förestående skidresan om vilken historien handlade.

Inbjudande attityd?

Budskapet från Zahra Bayati var att svenskar i många fall, lika väl som invandrare, behöver introduceras till natur och friluftsliv. Och att många svenskar inte sällan dras med fördomar om att invandrare är ointresserade eller okunniga i fråga om friluftslivet.

– Invandrare kan i många fall vara betydligt mer friluftstillvända än svenskar. Finns kanske svaret på frågan om varför antalet nya svenskar är lågt i svenskt traditionellt friluftsliv gömt i integrationsproblematiken?, frågade sig föredrags-hållaren och fortsatte:

– Finns det en inbjudande attityd till nya svenskar i våra organisationer? Hur blir vi av med fördomarna? Kanske handlar utmaningen att få svenskar med utländsk bakgrund mer aktiva helt enkelt om hur vi människor förhåller oss till varandra?

Tre grundförutsättningar

En studie utförd av Friluftsrådet drar slutsatsen att framgångsrikt arbete för att aktivera invandrargrupper kräver att:

1. Projekten bygger på gruppernas egna värderingar.
2. Bidragssystemet ses över. Dagens ansökningsförfarande riskerar att missgynna invandrarföreningar.
3. Arbetet får en annan inriktning än det traditionellt svenska. Projekt som initieras måste stödjas och utvecklas *tillsammans* med invandrarföreningar. Potentialen bedöms dessutom stor för att börja arbetet redan på flyktingförläggningarna.

Hur går vi vidare och vem tar ansvar? Förslag från grupparbeten:

Friluftsrådet tar på sig ett fortsatt ansvar att bära frågan om ett mångkulturellt friluftsliv vidare i samarbete med invandrarorganisationer. Förslag: Uppvakta SFI samt Integrationsverket. Allemansrätt och upplevelser viktigt innehåll. Analysen av hur ett mer aktivt samarbete med invandrarorganisationer kan gå till fortsätter. Naturvårdsverket inleder under 2006 projektet "Naturmöten med invandrare" för att bland annat samla ihop erfarenheter och utveckla metodik.

Exempel:

”Får man grilla här?”

En busskur står i centrum för ”Får man grilla här?”, en utställning om naturen sedd ur olika perspektiv. I kölvattnet bubblar aktiviteter som fågelmorgon, cykelkurs, bouletterning och strandpromenad. Naturen blir en mötesplats mellan svenskar och invandrare.

Utställningen, som är producerad av Regionmuseet Kristianstad, berättar om allemansrätten och om hur det gick till när naturen först började användas för friluftsliv. Busskuren dukar bland annat upp med bildspel och citat som berättar om hur vi människor kan se på och njuta av naturen.

Allemansrättens möjligheter

Syftet är att bjuda in människor att se allemansrättens möjligheter.

– Med naturen som mötesplats vill vi skapa kontakter mellan människor med olika etniska och kulturella bakgrunder, förklarar Anna Hadders, projektledare vid Regionmuseet Kristianstad som står bakom den utställning som under våren 2006 visas i Kristianstad. Utställningen går därefter på turné i Skåne, fram till 2008. Parallellt med denna turné går en kopia av utställningen på riksturné. Första turnéstopp är Södertälje.

– Utställningen vänder sig till vuxna och familjer. Projektet har arbetat med invandrare som huvudmålgrupp. Utställningen blir en samlingsplats för organisationer som sedan kan samverka kring ett program med olika aktiviteter. Målet är att inspirera fler människor som bor i Sverige till att ge sig ut i naturen.

Aktiviteter borgar för utbyte

Vandringsutställningen kan bokas mot transportkostnad. Mottagaren förbinder sig dock att genomföra ett antal aktiviteter i anslutning till utställningen. Både förberedelser och genomförande av program och aktiviteter skapar förutsättningar för samarbete och utbyte över kulturella gränser. I Kristianstads fall arrangeras bland annat gökotta, cykelkurs samt bouletterning av de föreningar som engagerats i projektet.

Kontakt:

Anna Hadders projektledare och ansvarig för Skåneturnén av Får man grilla här?

anna.hadders@regionmuseet.m.se

Anne Rosengren ansvarig för riksturnén av Får man grilla här?

anne.rosengren@regionmuseet.m.se

www.regionmuseet.m.se



Foto: Anna Hadders

Invigningen av utställningen i Kristianstad.

4. Mer forskning om friluftsliv

Stark utveckling; forskningsprogram, forskningsstrategi, forskarskola och professorer.

Ulf Silvander, FRISAM, FRILuftsorganisationer i SAMverkan

Anders Lundvall, Naturvårdsverket

Friluftslivet ser ut att vara på väg att ta plats i forskarsamhället. Från uppstickare i forskningspropositionen pågår nu aktiviteter i form av både forskarskola, forskningsstrategi och forskningsprogram.

– Utmaningen är att koppla samman de utvecklingslinjer som har tagit fart, ansåg **Ulf Silvander**, generalsekreterare för friluftslivets paraplyorganisation FRISAM.

Ulf Silvander tecknade inledningsvis en karta av en sammansatt utveckling på forskningens område. En utveckling med rötterna i regeringens forskningsproposition, en proposition som bl a resulterat i uppdraget att ta fram en strategi för forskning om friluftslivet (Naturvårdsverket). På kartan finns också Naturvårdsverkets arbete med ett forskningsprogram för friluftsliv samt statliga Sveaskogs arbete för att inrätta två professorer med koppling till friluftsliv liksom FRISAMS initiativ om forskarskola.

Forskarskolan har enligt Ulf Silvander en viktig funktion i arbetet för att nå målet om mer forskning om friluftsliv. Skolan kan bidra till en bredare förankring av friluftsliv som forskningsdisciplin och skicka viktiga signaler till forskningsfinansiärer.

Flera intressenter

– Ett tiotal lärosäten har hittills visat intresse för en forskarskola i friluftsliv, förklarade Ulf Silvander. Status i arbetet våren 2006 är att FRISAM tillsammans med ett antal lärosäten har skapat en programförklaring för forskarskolan som just nu remissbehandlas av de involverade lärosätena. Man har även en finansiell bas för en koordinator som skall driva projektet från idéstadiet till en fungerande forskarskola. Bland finansiärerna finns flera tekniska högskolor, Lärarhögskolan i Stockholm, SLU samt Umeå och Karlstads universitet. Naturvårdsverket samt FRISAM är finansiärer. Forskarskolan kan förhoppningsvis inledas 2006/2007. Att både initiativ, genomförande och finansiering kommer från befintliga universitet och högskolor anses ge forskarskolan styrka.

Programstart sommaren 2006

Anders Lundvall vid Naturvårdsverkets forskningssekretariat redogjorde för verkets arbete med strategi och program för forskning om friluftsliv. Arbetet med att fördela forskningsprogrammets sex miljoner kronor (per år i max tre år) pågår.

– Vi fick in elva intresseanmälningar, tre utvalda forskargrupper arbetar nu vidare med fullständiga ansökningar, informerade Lundvall. Programmet beräknas kunna starta sommaren 2006, då med följande inriktning:

- Planering och förvaltning: *t.ex. metoder och modeller*
- Brukarstudier: *t.ex. utövande och utövare i tid och rum*
- Tillgänglighet, hinder och konflikter: *allemansträtten, olika gruppers behov och hinder, etnicitet, genus, ålder*
- Lokal och regional utveckling: *social, kulturell, ekonomisk utveckling, modeller för intresseavvägningar*

Strategi ska förstärka kunskap

Parallellt pågår arbete med en forskningsstrategi (regeringsuppdrag från 2005). Strategin inriktas på att bland annat bredda och fördjupa kunskapen och kompetensen om friluftslivet. Strategin ska fungera som ett stöd för friluftsliv- och naturvårdspolitiken, stödja hållbar samhällsutveckling samt bidra till att miljömålen nås. Resursbehovet är satt till cirka 30 miljoner kronor. Sex delområden pekas ut som särskilt viktiga:

- friluftsliv och hälsa
- planering och förvaltning för friluftsliv
- friluftsliv och social och kulturell mångfald
- turism i natur- och kulturlandskap
- friluftsliv i tätortsnära natur
- friluftsliv som samhälleligt och kulturellt fenomen

Viktiga verktyg är professurer inom prioriterade kunskapsområden, forskar- och doktorandtjänster, forskarskola, nätverk av forskare, bygga ut utbildningar och stärka kopplingen mellan forskning och utbildning.

Hur går vi vidare och vem tar ansvar? Förslag från grupparbeten:

Lovande utveckling. Friluftsrådet har en sammanhållande funktion. FRISAM har ansvar för utveckling av forskarskolan. Naturvårdsverket bär frågan vidare genom utveckling av program och strategi för forskning om friluftsliv.



Inbjudan till friluftsliv vid Vålådalens fjällstation.

Ungdomstrender och friluftsliv

– **Många unga förknippar friluftsliv med skogsmulle och tält, bara en av tio kopplar friluftsliv till att ha roligt. Enligt Thérèse Johnsson, från kommunikationsbyrån ”Dist” kan friluftslivet göra mer för att locka ungdomar. Men då krävs kommunikation utifrån kunskap om bevekelsegrunderna hos dagens ungdom.**

Kommunikationskonsulten Thérèse Johnsson bjöd på en tänkvärd presentation om dagens ungdomskultur och ungas preferenser. Dagens generation kallade hon för ”zzz-generationen, den slappaste generationen någonsin”. Man är van att få utbudet serverat, enligt Johnsson curlingföräldrarnas förtjänst. Andra kännetecken är behovet av att bli sedd och ett extremt socialt beteende. Dagens unga beskrevs som livrädda för stagnation, valmöjligheter i fråga om fritid och yrke är därför viktigt.

Teknologin lyftes fram som en viktig drivkraft för nya beteenden. Reklamen är viktig, men unga ställer krav.

– Man gillar reklam, men tar sig an den på ett kritiskt granskande sätt, förklarade Thérèse Johnsson som ansåg att unga ska ses som kritiska konsumenter. Förtroendeskapande åtgärder är därför viktigt för att nå fram, menar Johnsson.

Tält och gummistövlar

Thérèse Johnsson redogjorde även för en nyligen genomförd dialog med en fokusgrupp bestående av ett tiotal gymnasieelever där friluftslivet fokuserats. Ungas bild av friluftsliv kännetecknades grovt sett av skogsmulle, tälta, göra saker i naturen, svamp och gummistövlar. En av tio förknippade friluftsliv med att ha roligt. Rådet till friluftslivets organisationer var därför att satsa krut på att göra vistelsen i naturen rolig och upplevelserik.

– Gemenskapen – att göra saker tillsammans med kompisar är viktig, framhöll Johnsson. Tankar om naturmiljöns och friluftslivets möjligheter till attraktivitet genom att erbjuda ”lugn och ro” i en hektisk vardag ansågs inte vara en given väg till framgång.

– Unga vill veta vad som händer, att inte ha MP3-spelaren i fickan och mobilen på stressar. Att sätta på är att stänga av, konstaterade Thérèse Johnsson.

Värdet av att verkligen försöka aktivera unga för att främja friluftslivet underströks dock genom en beskrivning av deras funktion som konsumenter.

– Unga är viktiga som konsumenter genom egna inköp, men de påverkar också köpbeslut hos föräldrar och vänner. De skapar nya värderingar och trender genom sina val.

Konsten att nå fram

– Det viktigaste i kommunikationen med ungdomar är att komma ihåg att man inte är 18 år längre, sade Johnsson. Kanalerna är helt andra än de många tror. Unga är vana vid snabbhet i kanaler och budskap. Man vill ha trovärdiga budskap.

– Glöm alla tankar på att kommunicera på ett ungdomligt sätt. Saken blir inte enklare av att unga snabbt byter trender och att de omges av ett stort överskott av information.



Thérèse Johnsson, Dist

Thérèse Johnsson levererade själv en handfull tips på hur man bäst når unga.

1. **Uppfatta signalerna**

Helst ska trender och intressen identifieras och mötas innan de uppstår. Det gäller att finnas på plats när de tar fart. Det är också viktigt att hitta ambassadörer som är trovärdiga och som tilltalar unga.

2. **Lyssna på målgruppen**

Ta med dem i planeringen, låt dem vara med och bestämma.

3. **Möt målgruppen på deras egen planhalva**

På internet, via chatsidor, nyttja webbkampanjer och musikfestivaler.

4. **Låt målgruppen medverka**

Hitta "fansen" och låt dem delta i utförandet.

5. **Använd alla sinnen**

Tänk "event" i kommunikationen, låt unga uppleva och prova på något.

6. **Se konceptet**

Kanaler, budskap, form och innehåll som en helhet.

7. **Agera!**

Thérèse Johnssons eget tips var att rikta in sig på 8-12-åringar, en grupp som har ett intresse för miljöfrågor. Ambitionen kan vara att få dem intresserade av friluftsliv och föreningsliv.

Projekt på gång med stöd från Friluftsrådet

”Alla ska känna sig välkomna”

Scouterna satsar på mångfald i medlemsleden. Vägen dit går via målmedveten rekrytering och utbildning, integrationsarbetet kombineras med arbetet för att hitta nya medlemmar.

Scouting är en världsomspännande företeelse, men mångfalden inom de svenska leden kan öka. Det anser Sveriges fem Scoutförbund som sedan 2004 tillsammans genomför en satsning på mångfald. Arbetet riktar sig både utåt och inåt i den egna organisationen. Siktet är inställt på rekrytering av nya medlemmar med olika ursprung liksom på ledarskapsutbildning.

– Alla scouter, barn och vuxna oavsett bakgrund, ska känna sig lika välkomna i scoutrörelsen, säger verksamhetschef Karin Nolke. Vi vill nå ut till fler etniska, kulturella, religiösa och sociala grupper i samhället.

Till 2015 hoppas man ha lockat 30 000 nya scouter som tillsammans bidrar till att organisationen bättre än idag speglar sammansättningen av Sveriges befolkning. Mångfald ska ha blivit ett självklart begrepp och arbetssätt för alla scoutkårer.

Metodhandbok

Vägen mot en rörelse som verkligen når ut och är öppen för alla går via granskning och diskussion i arbetsgrupper och pilotprojekt om allt från värderingar och fördomar i fråga om religion, kultur, scoutperspektiv och ursprung. En metodhandbok

om mångfald i scoutkåren har tagits fram liksom en vägledning för rekrytering. I arbetet igår även att syna den egna organisationen och hitta aktiviteter och arbetssätt som passar de nya målgrupperna.

– Liksom i alla organisationer kan det finnas saker som upplevs som diskriminerande utan att man tänker på det, säger Karin Nolke. Som scoutskjortan, den är neutral och lika för alla oavsett om man är rik eller fattig. Men den kan också upplevas negativt om man kommer från ett krigshärjat land.

Satsningen på mångfald stöds av Friluftsrådet med flera finansiärer. Scouterna har cirka 100 000 medlemmar i Sverige. Mer information: www.scout.se



Foto: Magnus Fröderberg

Karin Nolke, Svenska Scoutförbundet

Närnaturguider visar vägen ut

Projekt Närnaturguider slutspurtar, men siktet är inställt på fortsättning. Enligt projektansvariga ett måste med tanke på de goda resultaten och mottagandet hittills. – Arbetet har gått över förväntan, säger projektledare Eva Lindberg. Målet om 200 utbildade guider kommer att nås med råge.

– Vi landar nog på cirka 350 utbildade närnaturguider när projekttiden löper ut 2006, bedömer Eva Lindberg som rattar projektet på uppdrag av Svenska Naturskyddsföreningen, Sveriges Ornitologiska Förening och Studieförbundet. Projektet har fått stöd av Friluftsrådet 2004, 2005 och 2006 med målet att ta fram ambassadörer för uteliv och naturmiljön i närområdet. Allt för att fler ska få chans att uppleva den närmaste naturens värden, förstå ekosystemens funktioner och lära sig njuta av naturen på ett hållbart sätt.

Blandad erfarenhet

De två-dagar långa utbildningarna till närnaturguide ordnas av de ansvariga organisationernas lokala kretsar/lokalkontor eller klubbar. Själva utbildningarna innehåller både övningar i utomhuspedagogik och guidning, kunskap om företeelser i naturmiljön liksom kunskap om närnaturens betydelse för hälsa och välfärd.

– Bland deltagarna finns både redan verksamma guider samt personer som vill börja guida och lärare, berättar Eva Lindberg som delar in deltagarna i ”två kullar”, där den ena gruppen, ”pionjärerna”, fått en längre utbildning för att kunna fungera som vidareutbildare av ytterligare naturguider.

Tillgängliga på internet

Tanken är att utbildade närnaturguider ska ingå i ett nätverk och att guiderna ska bli tillgängliga via internet. Organisationerna bakom projektet smider som bäst planer på hur projektets framgång ska förvaltas för framtiden. Ambitionen är att de utbildade närnaturguidernas kunskaper ska underhållas och helst att ännu fler ska kunna utbildas.

Formellt avstamp för framtiden blir det på den nationella konferensen ”Guida till närnatur – om konsten att guida och närnaturens betydelse” som hålls i Stockholm i september 2006. Håll också utkik efter organisationernas handbok i närnaturguidning.

Mer information: www.naturguider.se



Utflykt i närnaturen.



Eva Lindberg, SNF

Steget ut i naturen

Naturen i sig är häftig nog för att fler ungdomar ska lyfta sig från sofflocket och ta sig ut. Det anser Fältbiologerna som för säkerhets skull betar kroken i sin senaste satsning med upplevelser för att locka fler unga i naturen. Vägen till framgång går bland annat via lärare i Naturvetenskap.

Med ett brev i lärarfacket på skolorna hoppas Fältbiologerna att högstadieelever och gymnasieelever ska få upp ögonen för erbjudandet om "En helg i naturen". För så heter organisationens rikstäckande och senaste satsning med inriktning på natur, miljö och friluftsliv. Målgrupp är ungdomar utanför föreningen i årskurs 7-9 samt i gymnasiet.

– Vi tror att det finns många unga som är intresserade av natur och miljö, som inte vet vad de ska göra av intresset, säger projektledarna David Berta och Miriam Lööf. En helg i naturen ska visa hur och vad man kan göra i naturen och i miljöarbetet.

En helg i varje län

En helg i naturen pågår fram till oktober 2006 med ekonomiskt stöd från Friluftsrådet.

Lärarna väntas tipsa eleverna som också kan anmäla sig via elevråden eller via fältbiologernas webb.

– Helgen ska vara full av upplevelser i spännande natur, berättar Miriam Lööf och David Berta. Programmet kommer även att innehålla bildvisningar och miljödiskussioner. Fältbiologerna vill gärna ha fart på diskussionen om hur vi formar vårt landskap och påverkar vår miljö. Aktuella teman är bland annat kulturlandskapet, den tätortsnära naturen och skogslandskapet.

En helg i naturen erbjuds i alla Sveriges län. Deltagandet kostar inget och kräver inte heller medlemskap i Fältbiologerna.

Mer om projektet och turnéplanen: www.enhelginaturen.se

Ur programmet "En helg i naturen":

Skåne län: Plats; Revingehed i Lunds kommun. På agendan: vårfågel, vårtecken, hedlandskapets djur etc. Besök på lantgård.

Östergötlands län: Plats; eklandskapet i Linköping, en tätortsnära natur som hotas av exploatering. På agendan: fåglar, arkeologi och de tätortsnära naturområdenas ställning och betydelse. Besök på lantgård.

Södermanlands län: Plats; Sävö i skärgården mellan Trosa och Oxelösund.



David Berta och Miriam Lööf i samtal med Bo Edman, Örnsköldsvik

Simma – nyckel till friluftslivet

Svenska Livräddningssällskapet, SLS, jobbar för att främja allmän simkunnighet och ökad kunskap i livräddning samt för säkerhet vid all verksamhet i anslutning till vatten och isar. Under 2006 satsar organisationen på flera projekt för ökad vattensäkerhet i olika åldrar.

– Den som inte är simkunnig riskerar att begränsas i friluftslivet, säger Karin Brand generalsekreterare på Svenska Livräddningssällskapet, SLS. För utan att kunna simma blir vistelser både i och vid vatten farofyllt. Vem vågar sig ut i en kanot utan att veta att man kan ta sig i land om något händer?

SLS bedriver rikstäckande verksamhet genom sina tjugofyra länsförbund. Barn prioriteras för att tidigt ge kunskap för säkerhet vid vatten och isar. Under 2006 tas nya grepp i utbildningsverksamheten. Med stöd från Friluftsrådet satsas nu bland annat på de allra minsta barnen, 2-5-åringar.

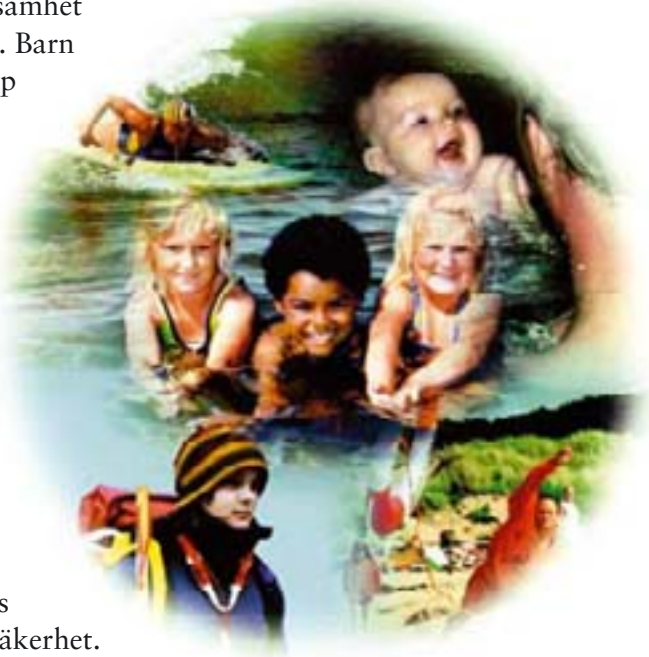
– Vi ser av statistiken att de vanligaste olyckorna drabbar små barn som badar, trots att de oftast har föräldrarna med, säger Karin Brand. ”Du och jag och vattnet” ska sprida kunskap om hur badpersonal kan undervisa små barn och deras föräldrar i vattenvana och vattensäkerhet.

Pilotprojekt pågår i Göteborg.

Anställda vid badanläggningar är målgrupp även för andra projekt, bland annat i pågående fördjupning av utbildningsinsatsen ”Ett tryggt bad.

– Ett projekt med riskhantering i fokus; hur gör jag min anläggning mer säker?, förtydligar Karin Brand. Inomhus, utomhus såväl som vid stranden.

Med ”Simning för ett aktivare liv” vill man samla överviktiga barn och koppla simningen till lärande och med hjälp av olika vattenaktiviteter. För den svårfångade åldersgruppen 8-14-åringar skapas ”Between ages”, ett projekt för att fånga upp dem som missat grunderna eller av andra skäl inte kunna delta i skolans simundervisning. Projektet genomförs dels som fyra försöksprojekt vid inomhusbad, dels som kolloläger på stränder runt om i Sverige under sommaren 2006.



Simstatistik från SLS

2005 kunde mellan 7 000-9000 elever i årskurs 5 inte simma.

107 personer dog i drunkningsolyckor under 2005.

Bad-, båt-, och skoterolyckor dominerar olycksstatistiken, de flesta inträffar i mindre sjöar och vattendrag.

SLS har målet att inga ska omkomma i drunkningsolyckor (nollvision).

Friluftslivet och Sveriges kommuner

Översiktsplanernas samråd är öppna arenor för alla som har förslag och synpunkter på användning av mark och vatten i Sveriges kommuner. Det gäller även friluftslivets organisationer. Arkitekt Reigun Thune Hedström från förbundet "Sveriges Kommuner och Landsting" uppmanade därför friluftslivet att hålla koll på kommunernas planering och delta i kommunala beslutsprocesser.



Reigun Thune Hedström

Reigun Thune Hedström, var först ut på talarlistan för dagens tema, friluftslivet och Sveriges kommuner. Efter ett avstamp i en beskrivning av de 16 nationella miljömålen redogjorde föredragshållaren kort för sitt förbunds roll relaterat till målen.

– Vi ska säkerställa att kommunerna arbetar så att målen nås, klargjorde föredragshållaren. En uppgift med krav på effektiva verktyg och där samhällsplaneringen har en nyckelroll. Det gemensamma instrumentet för att styra i rätt riktning är enligt Reigun Thune Hedström **kommunernas översiktsplaner**. Här anges grovt vilken användning kommunen vill se av mark och vatten inom kommunens gränser. Översiktsplanen anger också övergripande mål och riktlinjer för samhällets utveckling.

Stegvisa samråd

Översiktsplanarbetet sätter stor vikt vid dialog och förankring med boende och brukare av mark och vatten inom kommunen. Samrådet ska ske stegvis och syfta till att diskutera de övergripande målen, utveckla planeringsunderlaget och diskutera olika alternativa utvecklingar. Samrådsprocessen innehåller även ett "utställningsskede" där planer och programförklaringar under en period visas på offentliga platser. Det är dock upp till varje kommun att avgöra hur samrådet ska genomföras.

Reigun Thune Hedström ansåg definitivt att friluftslivet har mer att hämta i planeringsskedet. I kraft av mångårig erfarenhet av kommunal planering konstaterade hon att friluftsförfrågorna ofta är styvmoderligt behandlade i samhällsplaneringen. Varför?

– Jag tror att ni är för försynta, sade Hedström som efterlyste ett mer kraftfullt agerande från friluftslivets sida i kommunala plan- och beslutsprocesser.

– Friluftslivet måste in på arenan, i dagsläget kommer frågor om rekreation och friluftsliv ofta alltför långt ner på listan bland politiska prioriteringar, argumenterade

Hedström som samtidigt ansåg att de flesta kommuner idag sannolikt är högst mottagliga för friluftslivets argument.

– Kommunen är en viktig aktör, dessutom också en medveten sådan. Inte minst på grund av arbetet för att nå de 16 nationella miljömålen.

Friluftslivet en strukturfråga

Reigun Thune Hedström beskrev i ord och bild den grunden för modern kommunal verksamhet sammanfattat i tre byggklossar; attraktivitet, hållbar utveckling och ekonomi i balans.

– Friluftslivet har bäring på samtliga, ansåg föredragshållaren och lade upp ribban för friluftslivets organisationer ännu några håll.

– Friluftslivet har en strategisk betydelse för kommunens framtid, det är i själva verket grunden för hur samhället kan utvecklas, ansåg Hedström. Grund för påståendet hämtade föredragshållaren från en av SKL tidigare utförd utredning om kriterier för människors val av bostadsort.

– Skola och närhet till rekreationsområden visade sig vara de två viktigaste faktorerna vid val av bostadsort, förklarade Hedström. Det gör i sin tur friluftslivet till en viktig del i alla kommuners arbete för en attraktiv bomiljö, bättre folkhälsa och för arbetet med strategier för en övergripande positiv utveckling.



I Örnsköldsviks kommun är friluftslivet viktigt i samhällsplaneringen.

Med friluftslivet i frontlinjen

– exempel från Örnsköldsviks kommun

En omfattande, exklusiv och uppskattad naturguide, utepedagogik som ryggrad i kommunala skolor, ett framtidsytande naturprogram och förvaltningsövergripande samarbete. Örnsköldsviks kommun tar fasta på sin naturmiljö och friluftslivets värden i arbetet för att stärka kommunens varumärke.

Bo Edman arbetar till vardags på kultur- och fritidsförvaltningen vid Örnsköldsviks kommun. En förvaltning som i fråga om friluftslivet har ett nära samarbete med kommunens plan- och miljökontor. Förvaltningen ansvarar även för den kommunala turistverksamheten och kopplingarna mellan naturmiljön, besöksnäringen och det allmänna friluftslivets intressen ligger därmed väl förankrade i den kommunala organisationen.

Naturguide flaggskepp

Bo Edman framhöll att man från kommunens sida jobbat förvaltningsövergripande och medvetet för att lyfta fram friluftslivets värden och locka ut Ö-viksborna i naturen i många år. Ett bevis på det arbetet är Örnsköldsviks ”**Naturguide**”, en 138 sidor tjock, rikt illustrerad resa in i kommunens mångsidiga natur- och kulturlandskap (utgiven 2004). Guiden presenterar de finaste naturområdena och anger när, var och hur friluftsliv kan utövas i kommunen.

Bo Edman redogjorde för både produktion och distribution av guiden. En satsning möjlig tack vare EU-bidrag (Socialfonden). Guiden säljs för 150 kronor och har blivit en uppskattad gåva inte minst bland traktens företagare.

– Syftet med guiden är att ge en naturkänsla, framhöll Edman. Den ska informera om allemansrätten, främja folkhälsan, gynna turismen och besöksnäringen, kunna fungera som läromedel och framför allt få folk att hitta ut i naturen. Särskild vikt har därför lagts vid pedagogiken i såväl guide som karta där alla



Bo Edman och Sofia Lund

destinationer fått koordinater som gör dem lätta att finna. Målgrupp för guiden är kommunens invånare, turistentreprenörerna, besökare och skolor.

Framgångsfaktorer

Den gemensamma vision som antagits underlättar enligt Edman kommunens arbete med guide och andra friluftrelaterade frågor. Här lyfts kopplingen mellan samhällsutveckling och naturmiljön/friluftslivets värden fram.

”Ökad livskraft för Örnsköldsviks befolkning genom ökad utevistelse och möjligheter till naturupplevelser samt ökat lokalt engagemang i bevarandet och restaureringen av natur i Örnsköldsvik”.

I fråga om ”Naturguiden” pekade Bo Edman på följande framgångsfaktorer:

- **Förvaltningssamverkan** (på både tjänstemannanivå och på politisk nivå)
- **Deltagande i detaljproduktionen** (krävande men avgörande för ett bra resultat)
- **Satsning på layout och texter** (kvalitetssäkring av språket)
- **Delaktighet bland avnämmarkretsen** (markägare, ideella organisationer, turistintressenter, företagare)
- **Tidig försäljning** (underlättar finansieringen; i Ö-viks fall såldes ett antal ex till landsting och den egna kommunen innan produktion)

De imageskapande effekterna av ”Naturguiden” ska inte underskattas enligt Bo Edman. Guiden har på flera sätt gjort kopplingen mellan tillgång till naturmiljön och kommunens attraktivitet tydlig.

– Kommunmedborgarna är stolta och det lokala näringslivet ger bort guiden i present vid företagsbesök.

Till återstående uppgifter hör nu att försöka mäta de faktiska effekterna i utemiljön. Indikationer tyder dock på, enligt Edman, att fler personer upplever kommunens natur efter guiden samt att besöksströmmarna också når nya platser och nya aktiviteter jämfört med före guidens tillblivelse.

Fakta Naturguide:

Produktionskostnad: 2,3 mkr (inkl bildspel och karta). Kommunens andel: 800 000 kronor, resterande del EU-bidrag (Socialfonden).

Omfång: 138 sidor

Upplaga: 19 000 ex (14 000 svensk version)

Pris: 150 kronor

Distribueras gratis till alla nyinflyttade.

Utepedagogik modell Ö-vik

Sofia Lund, kommunekolog vid plan- och miljökontoret i Örnsköldsviks kommun, berättade kort om det systemetiska arbetet med utepedagogik i kommunala skolor.

Syftet med verksamheten är att:

- få friskare barn och ungdomar
- förmedla naturkänsla och miljömedvetenhet
- bidra till utveckling av barns kreativitet och nyfikenhet
- bidra till ökat friluftsliv (vanor i tidig ålder ökar chansen för livslångt friluftsintrasse)
- ge barn rötter (i utemiljön underlätta för dem att förstå sin hembygd)

Förutsättningar för utepedagogiken konstaterades vara närhet till natur, varierad miljö och att personalen ”klarar av att vara ute”. Utbildning av pedagogisk personal hålls regelbundet och per rektorsområde. Målet är att alla lärare ska lära sig att använda området runt den egna skolan och kunna nyttja det för undervisning inom alla ämnen.

– Vid rekrytering ställs krav på att nya lärare ska kunna tänka sig att arbeta ute, klargjorde Sofia Lund. Även skolledare utbildas.

För att säkra tillgången till inspirerande natur i skolans närhet har kommunen i samband med översiktsplanarbetet kartlagt samtliga skolors användning av närraturen i syfte att säkra förutsättningarna för utepedagogiken.

– I de fall där kommunen äger marken är saken enkel, i fall där marken som nyttjats är privat har kommunen ingått avtal med markägare om skolans nyttjande.

Naturvårdsprogram

Naturen ska användas, det är i sin tur grunden för att dess värden bevaras. Den ansatsen ligger bakom det förvaltningsövergripande arbetet med ett nytt naturvårdsprogram i Örnsköldsviks kommun.

– Syftet med naturvårdsprogrammet är att tydligare knyta naturvården till utvecklingspolitik, folkhälsa, friluftsliv, turism, fysisk planering och kulturmiljöfrågor, säger Sofia Lund. Programmet ska lägga grunden för ett förhållningssätt för kommunens alla förvaltningar. Här ska finnas riktlinjer och prioriteringsgrunder för hur frågor som rör natur- och miljöskydd ska angripas. Fokus ligger på tätortsnära natur. Programmet finansieras delvis med lokalt naturvårdsbidrag och beräknas vara klart under 2006. Naturvårdsprogrammet ska också ses som ett inspel till kommunens nya översiktsplan som ska tas fram under 2007.

Mer information:

www.ornskoldsvik.se

Naturturism, friluftsliv; Bo Edman bo.edman@ornskoldsvik.se

Naturvårdsprogram; Sofia Lund sofia.lund@ornskoldsvik.se

Utepedagogik; Tomas Birkö tomas.birko@ornskoldsvik.se

Friluftsfakta Örnsköldsvik

20 statliga naturreservat

3 kommunala reservat

52 fiskevårdsområden (motsvarar 85-90 % av vattenareal i kommunens inland, säkrar allmänhetens tillgång till fiske)

37 friluftsområden

40 friluftsbad

1 ”Hälsans stig”

1 nationalpark (Skuleskogen)

1 kulturresevat

4 slalombackar

8 ridanläggningar

10 vandringsleder

6 kanotleder

Utedagar varje vecka i alla skolor

På gång:

Nytt Naturum byggs vid världsarvet ”Höga kusten”

LIFE-projekt för utveckling av laxfisket i Moälven

Ny skidanläggning byggs inne i Ö-vik (med bl a rullskidbana)

Framtidsverkstad för friluftslivet

Örnsköldsvik med flera kommuner visar redan framfötterna i fråga om friluftslivets intressen. Men inget är så bra att det inte kan bli bättre. Dessutom kan fler kommuner och lokala organisationer göra mer för friluftslivet. Tankemedjan valde att fråga sig hur det ska gå till via en inspirerande framtidsverkstad. Med "open-space-metodik" som verktyg vaskades här en rad möjliga riktlinjer för friluftslivets organisationer fram.

Open-space är en internationell metodik som används för att i grupp diskutera, analysera och prioritera bland möjliga fokus och åtgärder inom ett visst område. Agendan för dagen anslöt till Friluftsrådets ambition – fokus på kommunerna och friluftslivet. Tre frågor ramade in övningen;

Hur kan vi bidra till friluftslivets utveckling i kommunerna?

Vad kan vi?

Vad vill vi?

Deltagarna fick själva identifiera och föreslå de ämnen som skulle diskuteras. Totalt kom 33 ämnen upp på dagordningen, ämnen som diskuterades i 26 grupper av olika storlek. Mötet avrundades med ett vernissage där alla ämnen och åtgärdsförslag förevisades. Deltagarna kunde sedan med hjälp av klisteretiketter prioritera och ange det ämne och de förslag där man själv hade det största engagemanget för dagen.

Open Space-mötet leddes av Agneta Setterwall, Råven och Korpen, med assistans av Amanda Setterwall Klingert. Mer om Open Space som mötesform finns på www.openspaceworld.org

Tio i topp

– ämnen och åtgärdsförslag med störst uppslutning:

Hur öka friluftslivets status på kommunnivå?

Initiativtagare: Ulf Silvander

- Nå högsta politiska nivå (kommunalråd) och satsa på bra inspel i nämnder, tjänstemän
- Visa på vilka fördelar friluftslivet kan ge kommunen.
 - Hemspråksundervisning
 - Konkurrensfördel
 - Hälsoekonomiska argument
 - Skolpolitiken – lokala kursplaner
- FRISAM måste visa den "beslutande" – kartan för friluftorganisationerna
- Fortbildning av friluftorganisationerna
 - Lobby, argument – alla bör vara ambassadörer
- Använda kultur- och fritidsvaneundersökn. + LUPP

Hur ska vi öka intresset för friluftsliv i skolan?

Initiativtagare: Johan Tranquist

Skapa en kontaktkatalog samt en idébank för friluftsliv i skolan. Ex: hur kan skolorna förändra/utveckla sina lokala kursplaner? Skolorna skall hitta organisationer som arbetar med friluftsliv med hjälp av denna kontaktkatalog. Kontaktkatalogen samt idébanken kommer att redovisas och delas ut den 12 juni på Sommarakademin.

- Visa på goda exempel
- Identifiera skolans närområde och säkerställa detta i översiktplanarbetet
- Möjliggöra fortbildning för all personal i skolan
- Kommunerna ska säkerställa friluftsliv undervisning och utomhuspedagogik i styrdokument / skolplan
- Återinföra obligatoriska friluftsdagar (behöver inte gälla hela skolan samma dag)
- Verka för "tillgänglighet" med kommunala bussbolag
- Ta vara på lokala resurser

Hur skapa naturtillgänglighet för alla?

Initiativtagare: Eva Kätting

Samråd med olika grupper

- invandrargrupper
- funktionshindrade
- skola
- ungdomar
- skogsstyrelsen och andra organisationer och myndigheter

Tillgänglighet – behov av fysiska hjälpmedel vid naturområden.

Information före besök och under vistelsen i området. Flera språk.

Utnyttja olika gruppers kunskap. Exempelvis genom kurser i svampplockning.

- Kommunerna har ett stort ansvar för tillgängligheten
- Friluftsrådet bjuder in till seminarier för att bli visade på friluftslivets positiva effekter på kommunens attraktionskraft.



Hur bättre marknadsföra natur & friluftsliv?

Initiativtagare: Anders Arnell

Naturguide Ö-viksmo

- Ambitionsnivå efter resurser
- Gärna samverka mellan kommuner
- Paketera friluftslivsorganisationernas utbud (tex. i årlig katalog)

FRISAM friluftslivsstrategi

- Sprida goda exempel

Följ upp effekter före och efter åtgärd

Använd webben för levande info

- Särskilt bra för att nå folk utanför kommunen
- Kombination webb – tryckt material

Kultur- & fritidsvaneundersökningar

- Visar friluftslivets betydelse för kommuninvånarna † Övertygar politiker

Bjud in extern inspiratör som bryter hemmablindheten

Ta fram det unika för kommunen

Mer rock n' roll i infomaterialet (ex. Västmanland – The Hives)

Lyfta fram lokala guider

- Till exempel närnaturguider för olika typer av uppdrag (t ex. företagsbesök, turism, skola)



Bred förankring i alla nämnder
Kvalitetssäkring
Koppling idrott – friluftsliv
Markäggarförankring
Iordningställande av områden (för ökad tillgänglighet)
Sök upp människorna där de finns! ("flytta ut naturen till IKEA")
Nationell Naturportal samlar upp info, men var och en står för innehållet (det var och en är bäst på)
Marknadsföra natur/friluftslivs betydelse i större perspektiv (hälsa, välfärd, miljö)
Kartlägga hur olika kommuner i Sverige arbetar med naturinformation
TV-pausinslag regelbundet med vackra naturbilder & frågor typ "Hur mår du?", "Går du ut?" Länk till "Här slutar Internet – dags gå ut i verkligheten" <http://ekanal.no/slutten.html>

Hur kan vi få friluftslivet mindre bilburet?

Initiativtagare: Tomas Bergenfeldt

- "Naturtidtabell" i samarbete med kollektivtrafikföretag till grönområden
- Speciella "naturbussar" till grönområden, gärna med naturguide (ex. Lund)
- "Gröna stationer": kartor på hållplatser + vägvisning från kollektivtrafik till grönområden
- Vägvisning/skyltning i grönområden till kollektivtrafik
- Busshållplatser planeras så att de fungerar för friluftsliv: lägg nära naturentréer, anslutningsstig till hållplats, vägvisning
- Underlätta ta cykel på kollektivtrafik: speciell plats på pendeltåg, tillåt cykel på buss
- Bättre info om kollektivtrafik i anslutning till info om grönområden + info om lämpliga cykelvägar
- Förbättra cykelvägar till grönområden
- P-avgift vid attraktiva grönområden och inkludera detta i infomaterial
- "Cykelguide" till naturen
- Friluftsevenemang: extra kollektivtrafik och upplys om detta
- Enkät: ta reda på vad invånare söker för att inte använda bilen till grönområden
- Bra cykelparkeringar vid större kollektivtrafik och attraktiva grönområden
- Uppmuntra kajak/kanotuthyrare att lokalisera sig vid kollektivtrafik. Erbjud återtransport kajaker.
- Gratis kollektivtrafik (Ockelbo + Övertorneå)
- Skidorter måste förbättra och aktivt erbjuda kollektivtrafik – såväl vägen dit som internt

Hur ska fler äldre blir friluftsaktiva?

Initiativtagare: Peter Lamming

- Naturskolor för pensionärer
- Hjälpa barnbarnen och andra barn bli friluftsvana
- Inspirera pensionärer/äldre (PRO,) med mycket natur- och friluftskunskaper som t ex via folkbildningen utbildas till "ambassadörer" / inspiratörer som kan guida pensionärer men även barn – förmedla kunskap!
- Synliggöra äldre i samhället och ta med i föreningslivet. Bryt ålderssegregationen!
- När man planerar seniorboenden är det viktigt att det mycket nära finns grönområden anpassade till deras behov. Finns en park får man fler besök!
- "Prova på"-aktiviteter
- "Lagstifta" i kommun om att alla äldre ska ha rätt till daglig fysisk aktivitet (som fångar & höns t ex)
- Det är aldrig för sent att börja
- Kloka gummor & visa män/gubbar – ta tillvara livshistorien
- Regelbundna hälsomässor för kontakter & "pröva på"

- Bara för att man är äldre är man inte gammal!
- Invandrare har mycket kunskap om t ex läkeväxter som sedan länge är glömd!
Ta tillvara den!
- Utemiljöns betydelse – ta bort hinder & gör det lätt för äldre att vistas utomhus
- DET SKA VARA LÄTT ATT LEVA RÄTT
- Friska äldre kostar mindre. 25 % av väljarkåren snart i pensionsålder
- En kommun/förening/bostadsföretag/affär etc, som månar om & låter äldre spela en roll, får goodwill
- Ung – gammal – kvinna – man – invandrare – svensk – funktionshindrad... Det är friluftsentresset som är gemensamt & det är tillsammans vi ska föra utvecklingen framåt
- Frivilligverksamhet för & med äldre
 - Naturguider
 - Stug- och ledvärdar
 - Stavgångsinstruktörer
 - Frivilliga ledsagare
 - Cirkelledare
- Vi ska vässa argumenten och organisera oss bättre!
- Unga äldre tar med sig / söker upp äldre pensionärer för utevistelse

Hur lyfta friluftslivet i kommunernas planering?

Initiativtagare: Martha Wägeus & Johanna From

DET VIKTIGASTE:

- Stärka friluftslivets närvaro
- Underlag behövs om organiserade + icke org. friluftslivet
- Siffror på friluftslivet
- Alltid ställa frågan ”Hur påverkar detta friluftslivet?”
- Skriv till kommunledamöterna + publicera i tidning
- Samverka med övriga organisationer
- Friluftslivet till en politisk valfråga 2006!
- Bjuda ut politiker – ”Politiker är också människor.”
- Stärka det dagliga friluftslivet
- ”Tvinga barn” till friluftsliv
 - ringa in områden i anslutning till skolor
 - skolskogar, cykel till grönområden
 - friluftsg. kan hjälpa till med underlag
 - Grundkunskaper om PBL (Problembaserat lärande) till friluftsg.
- Kan Friluftsrådet ansvara för fortbildning?
- Skapa självförtroende för sådan egen verksamhet
- Vända sig till politikerna direkt – hoppa över tjänstemännen
- Fokusera på valåren
- Har organisationerna behov av utbildning för att fungera som lobbyorganisationer?
- Hitta former för lokalt FRISAM
 - Samverkan ger styrka!
- Kan FRISAM bidra med fortbildning?
- Underlag med kartor
- Intresseorg. fångar upp olika målgruppers intressen ex. ungdomar, kan utgöra ett underlag.
- Använd friluftsplänerna som inspirationskälla & i fortbildningar
- ”Utomhusbio och konserter på cykelavstånd för ungdomar”
- Mantra : ”Hur påverkar detta friluftslivet?”
- Populär skrift som listar positiva effekter av friluftsliv på folkhälsa
- Fler friluftslivreservat



- Fler nyttjandeavtal
- Nytt mantra : ” Hur påverkar detta den totala livskvaliteten?”

Definition av livskvalitet:

- tillgång till rörligt friluftsliv
- tillgång till frisk luft
- ”må bra”

Ambulerande naturinspiratörer i skolan! Ja!

Initiativtagare: Mirjam Lööf

- Hur ska det finansieras?
- ”Hur ska det marknadsföras?”
- Se föreningarnas engagemang som en resurs och inte som ett hot.
- Annan roll än lärarens!
- Måste sanktioneras ”uppifrån”. Utbilda skolledare.
- Folkhälsoperspektivet.
- Kvalitet!

Hur får man bäst kontakt med politiker i friluftsförfrågor?

– Kommunalrådet framför allt!

Initiativtagare: Agneta Säfsten & Johanna From

- Be politiker som sitter i KF att skriva motioner (lämna förslag för påskrift) / lämna in en motion i ämnet
- Fråga/ hålla sig a ´jour med politikernas dagordningar – kommer tema runt friluftsliv på gång?!?
- Fråga på KLL (Kommunledningskontoret) om vilken nämnd som ansvarar för friluftsförfrågor för att hitta rätt. Övergripande ansvar = kommunstyrelsen.
- För talan med en röst – gå ihop flera organisationer som har samma mål.
- Medborgarförslag
- Tjänstemän dörröppnare till politiker



Friluftaktiviteter istället för dataspel?

Initiativtagare: Anders Larsson

- Underlätta istället för att förbjuda (t ex i naturreservat).

Tillmötesgå – alternativa lösningar

Tillgängliggöra t ex ridning, BMX, mountainbike och rollspel

- Geocasting – använd teknik som är ungdomarnas vardag

GPS / dataspel – friluftsinriktning för ökat intresse t ex Wildkids

- Internet communities (Lunarstorm) – delta för att nå ut
- Attraktiva målpunkter:
 - Våffelstugor
 - Designcaféer
 - 4H-gårdar /lamm
 - Internetcaféer
- Temavandringar
 - berättare
 - Halloween
- Trender/ förebilder t ex. Camp Malloy, Wildkids

Friluftsrådets ledamöter

Per Nilsson

I Friluftsrådet sedan: 2005

Födelseår: 1958

Bor: Stockholm

Yrke: Professor i pedagogik, generaldirektör för Ungdomsstyrelsen, ordförande i Friluftsrådet
Friluftssintressen: Långfärds-kridsko, skidor, aktiv inom ungdomsfotbollen.

Ser fram mot: Årets alla friluftsupplevelser.



Eva Bjernudd

I Friluftsrådet sedan: 2003

Födelseår: 1962

Bor: Haninge

Yrke: Organisationsledare, ordförande i FRISAM, tidigare VD för Frilufsfrämjandet.

Friluftssintressen: Skidåkning i alla former, fjällvandring.

Ser fram mot: Vårens utförsåkning och längdskidor på Idrefjäll, därefter skidturer och isfiske i Ljungdalsfjällen.



Anita Bergenstråhle-Lind

I Friluftsrådet sedan: 2003

Födelseår: 1955

Bor: Stockholm

Yrke: Jur.kand., biträdande avdelningschef vid Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöavdelning och chef för Samhällsbyggnadsenheten.

Friluftssintressen: Skidåkning, långfärdsskidor, svamplockning, fiske, trädgårdspyssel.

Ser fram mot: Trädgårdssången vid egna torpet utanför Katrineholm.



Ing-Marie Junler

I Friluftsrådet sedan: 2006

Födelseår: 1964

Bor: Torsby

Yrke: Civilekonom och företagare.

Friluftssintressen: Cykling med familjen, fjällvandring, längdskidor, paddling.

Ser fram mot: Sommarens årliga cykelsemester med familjen.



Bo Edman

I Friluftsrådet sedan: 2003

Födelseår: 1954

Bor: Örnsköldsvik

Yrke: Turism- och friluftsekreterare vid Örnsköldsviks kommun.

Friluftssintressen: Fiske, jakt, fjällvandring, skidåkning och ströva i skog och mark.

Ser fram mot: Planerad bestigning av Kebnekaises topp.



Lena Eriksson

I Friluftsrådet sedan: 2006

Födelseår: 1964

Bor: Malmö

Yrke: Biolog, verksamhetsledare för "Hållbar utveckling Skåne", vice ordf i Svenska Naturskyddsföreningen.

Friluftssintressen: Utflykter i svensk och utländsk natur närhelst tillfälle ges.

Ser fram mot: Sommar och förhoppningsvis islandshästridning på Naturens Bästa-anläggning.



Joel Norlin

I Friluftsrådet sedan: 2006

Födelseår: 1981

Bor: Stockholm

Yrke: Biolog och ungdomskonsulent i organisationen Sportfiskarna.

Friluftssintressen: Sportfiske och friluftsliv i allmänhet.

Ser fram mot: Resa till Ryssland och Kolahalvön för att fiska lax.

**Zahra Bayati**

I Friluftsrådet sedan: 2006

Födelseår: 1958

Bor: Göteborg

Yrke: Biolog och utbildad pedagog. Aktiv inom Friluftsrådet. Mulle- och strövareledare.

Friluftssintressen: Vandring, paddling.

Ser fram mot: Hoppas kunna genomföra en bergsvandring i Iran tillsammans med vänner och vandrare från Göteborg.

**Peter Lamming**

I Friluftsrådet sedan: 2003

Födelseår: 1945

Bor: Nationalstadsparken i Solna

Yrke: Utredare på Folkhälsoinstitutet.

Friluftssintressen: Långfärds-kridsko, vandringar och koloniträdgård.

Ser fram mot: Höstens årliga kajaksafari med vänner.

**Johanna From**

I Friluftsrådet sedan: 2006

Födelseår: 1964

Bor: Tegnetorp, Östergötland

Yrke: Enhetschef på Skog Syd, Skogsstyrelsen.

Friluftssintressen: Löpning, långfärds-kridskor, fjällvandring.

Ser fram mot: Solvarma stunder vid hemmavattnet i sjön Fläten.

**Claes Svedlindh**

I Friluftsrådet sedan: 2003

Födelseår: 1959

Bor: Linköping

Yrke: Biolog, naturvårdschef vid länsstyrelsen i Östergötland.

Friluftssintressen: Fågelskådning, botanik, cykling och vandring.

Ser fram mot: Resa till Abisko med någon av familjens tonåringar.

**Eilert Apelqvist**

I Friluftsrådet sedan: 2006

Födelseår: 1947

Bor: Luleå

Yrke: Handläggare vid LRF.

Friluftssintressen: Löpning, utförsåkning, fjällvandring.

Ser fram mot: Sommar vid Luleälvens strand och vistelse vid egna stugan i Dundret, Gällivare.

**Namn: Peter Fredman**

I Friluftsrådet sedan: 2006

Födelseår: 1965

Bor: Östersund

Yrke: Forskare vid ETOUR, Mittuniversitet i Östersund.

Friluftssintressen: Skidor, bergsbestigning, paddling, skogs promenad och geochaching (orientering med GPS).

Ser fram mot: Topptur till Kebnekaise med sonen Hampus



Kansliet: 08-698 10 00

Kanslichef: Ingegerd Ward

ingegerd.ward@naturvardsverket.se

Sekreterare: Britt Homberg,

Jan Hultén

Friluftsrådet – mandat och arbetsuppgifter

Friluftsrådet skall enligt SFS 2001:1096:

- ”bistå Naturvårdsverket i fullgörandet av verkets ansvar för bevarande och utvecklande av förutsättningarna för friluftslivet utifrån en helhetssyn på natur- och kulturlandskapet”
- ”ge råd till myndigheter och övriga i sådana frågor”,
- ”besluta om fördelning av verkets anslag för statsbidrag till friluftsförbund, och i övrigt fullgöra de uppgifter som framgår av förordningen (2003:133) om statsbidrag till friluftsförbund”.

Rådet skall fullgöra sina uppgifter på ett sätt som:

- ”främjar information och utbildning om friluftsliv”,
- ”främjar samordningen av de olika verksamheter som bedrivs av olika myndigheter när det gäller friluftsliv”¹,
- ”med beaktande av forskningen på området stimulerar utvecklingsarbete och nätverksbildande om friluftsliv”².

Vid bidragsfördelning skall Friluftsrådet, enligt SFS 2003:134, beakta att:

Med friluftsliv menas:

- ”vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling,

Med friluftsförbund menas:

- ideell organisation som har till huvudändamål eller som väsentlig del av sin verksamhet att bedriva eller främja långsiktigt hållbart friluftsliv”³,

För att få bidrag krävs att friluftsförbundet:

- ”värnar det enkla, naturnära och långsiktigt hållbara friluftslivet,
- främjar goda möjligheter att utöva friluftsliv,
- främjar ett tryggt och säkert friluftsliv,
- bidrar till att utveckla barns och ungdomars intresse för motion och friluftsliv, eller
- verkar för ökad kunskap om och hänsyn till natur- och kulturmiljön samt allemansrätten”³.

Bidrag får även lämnas till ”samverkansorganisationer eller organisationer som bidrar till förnyelse inom friluftsområdet”³.

¹ SFS 2001:1096

² SFS 2003:134

³ SFS 2003:133

Program 16 mars

Tankesmedjan i Vålådalen

Program 16 mars Tankesmedjan i Vålådalen

- 10.00 Välkommen**
Per Nilsson, ordf. Friluftsrådet och Elsa Danielsson, Kommunalråd i Åre kommun
- 10.20 Var står vi med friluftslivets frågor i dag?**
Per Nilsson
- 10.50 Återkoppling från tidigare tankesmedjor:**
Eva Bjernudd, vice ordf. Friluftsrådet
- **En gemensam naturportal**
Gunnar Nordanstig, Skogsstyrelsen. Per Wallsten, Naturvårdsverket
 - **En definition av begreppet friluftsliv i skolans läroplan**
Johan Tranqvist, NCFE, Örebro universitet. Charlotta Bürger-Bäckström, Lärarhögskolan, Stockholm
- Möten med invandrarorganisationer**
Zahra Bayati, Friluftsrådet
- 12.15 Lunch och tid för utevistelse**
- 14.15 Fortsättning redovisningar:**
– Mer forskning om friluftsliv. Anders Lundvall, Naturvårdsverket. Ulf Silvander, FRISAM
- 14.30 Gruppdiskussioner**
Per Nilsson. Fika och smörgås
- 16.00 Sammanfattning**
Per Nilsson
- 16.20 Bensträckare**
- 16.30 Ungdomstrender och friluftsliv**
Thérèse Johnsson, Dist
- 17.30 Minimässa**
- 20.00 Middag**

Program 17 mars Tankesmedjan i Vålådalen

- 08.30 Kommunerna och friluftslivet**
Reigun Tune Hedström Sveriges kommuner och landsting
- 09.00 Naturguide, utepedagogik i skolorna och ett kommunalt naturprogram, exempel på förvaltningsövergripande samarbete i Örnsköldsviks kommun.**
Bo Edman, Sofia Lund, Örnsköldsviks kommun
- 10.00 Open space möte**
Agneta Setterwall, konsult Råven och Korpen
- 14.30 Avslutning**
Per Nilsson
- 15.00 Avfärd med buss**

Deltagarlista

Andersson, Pelle Svenska Turistföreningen	Lindquist, Eivor Cykelfrämjandet
Arnell, Anders Upplandsstiftelsen	Linusson, Anna-Carin Eslövs kommun
Aspelin, Jan A GIH	Lund, Sofia Örnköldsviks kommun
Bayati, Zahra Sahlgrenska, Friluftrådet	Lundquist, Anders Sveriges Ornitologiska Förening
Bergenfeldt, Tomas Ekoäventyr AB	Lööf, Mirjam Fältbiologerna
Berta, David Fältbiologerna	Malm, Svante Vadstena Gymnasium
Birkne, Ylva Skogsstyrelsen, Östra Mälardalens distrikt	Malmsten, Thomas NCFF - Nationellt centrum för främjande av
Bjernudd, Eva FRISAM	Marko, Laszlo Ungerska Riksförbundet
Blomquist, Sofia Skogsstyrelsen Region Nord	Nilsson, Britt-Louise Regionförbundet Östsam
Brand, Karin Svenska Livräddningssällskapet	Nilsson, Per Ungdomsstyrelsen
Broström, Anna Centrum för Biologisk Mångfald Koordinator, Dr SLU, Alnarp	Nolke, Karin Svenska Scoutrådet
Bürger Bäckström, Charlotta Lärarhögskolan i Stockholm	Nordanstig, Gunnar Skogsstyrelsen
Carlehög, Ola Repr. Riksförb. Svensk Trädgård	Nordin, Gunnel Koloniträdgårdsförbundet
Cristea, Monica Riksförbundet internationella föreningar för invandrarkvinnor	Norlin, Joel Sportfiskarna
Daléus, Maria Naturvårdsverket	Nyman, Mart Svenska Fjällklubben
Danielsson, Elsa Åre kommun	Persson, Nils-Krister Sveriges akademiska idrottsförbund
Edman, Bosse Örnköldsviks kommun	Ragnarsson, Marit Länsstyrelsen Dalarna
Fogström, Jan-Erik Stiftelsen Håll Sverige Rent	Romson, Åsa Stockholms stad
Fredman, Peter Mittuniversitetet	Sejer, Jan GIH
From, Johanna Skogsstyrelsen	Setterwall, Agneta Råven och Korpen
Grebäck, Kajsa Studieförbundet	Setterwall Klingert, Amanda Råven och Korpen
Hansson, Birgitta Ulricehamns kommun	Silvander, Ulf FRISAM
Holmberg, Britt Naturvårdsverket	Sterman, Natali Riksförbundet internationella
Isaksson, Isak Svenska Naturskyddsföreningen	Svedros, Kurt Riksförbundet Hälsofrämjandet
Jansson, Annika Riksförbundet Sveriges 4H	Svensson, Jimmy Ulricehamns kommun
Johnsson, Therése Dist	Säfsten, Agneta Uppsala kommun
Junler, IngMarie Vildmark i Värmland	Terstad, Jan Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet
Jönsson, Marianne Cykelfrämjandet	Thune Hedström, Reigun Sveriges Kommuner och Landsting
Jönsson, Åke Skog och Ungdom	Thune Heström, Region Sveriges Kommuner och Landsting
Karlsson, Fredrik Svenska Naturskyddsföreningen	Tiegs, Ulrika Ideellt uppdrag, SKF
Kristersson, Mia Länsstyrelsen i Dalarnas län	Tranquist, Johan NCFF/Örebro universitet
Kätting, Eva Linköpings universitet	Wallsten, Per Naturvårdsverket
Lamming, Peter Folkhälsoinstitutet	Ward, Ingegerd Friluftsrådet, Naturvårdsverket
Larsson, Anders Stiftelsen för fritidsområden i Skåne	Wägéus, Martha Friluftsförbundet
Lindberg, Eva SNF, SOF, SFR	Öster, Leif Sveaskog
Lindblad, Stina Älvkarleby kommun	

2000-talets friluftspolitik – från ord till handling

Dokumentation av tankesmedjan
i Vålådalen 2006

Friluftsrådets tredje och två dagar långa tankesmedja 2006 avrundade den trestegsraket där Sveriges friluftorganisationer, föreningar, studieförbund, myndigheter, entreprenörer inom naturturism och andra aktörer tre år i rad diskuterat hur friluftslivets röst ska stärkas och hur fler svenskar ska förmås att uppleva natur och friluftsliv.

Denna rapport är en sammanfattning av diskussioner och överenskommelser från tankesmedjan. Rapporten innehåller även referat från olika föredrag. Hela materialet finns också tillgängligt på Friluftsrådets webbplats:

www.naturvardsverket.se/friluftsradet



Friluftsrådet är ett forum för samverkan mellan myndigheter, organisationer, forskare och andra med anknytning till friluftsliv. Rådet är administrativt knutet till Naturvårdsverket.

Friluftsrådets kansli, Naturvårdsverket, SE-106 48 Stockholm, tel: 08-698 10 00, fax: 08-20 29 25